

Så lenge personen har utviklingshemming, da kan vi bruke tvang?

Bjørn Roar Vagle, KORUS Stavanger

“Visste ikkje du det?
Eg elske den”

KORUS

Stavanger

Orientering

Planlegging

Selvregulering

Organisering

Hva handler disse eksemplene

Resonerer

Formidling

egentlig om?

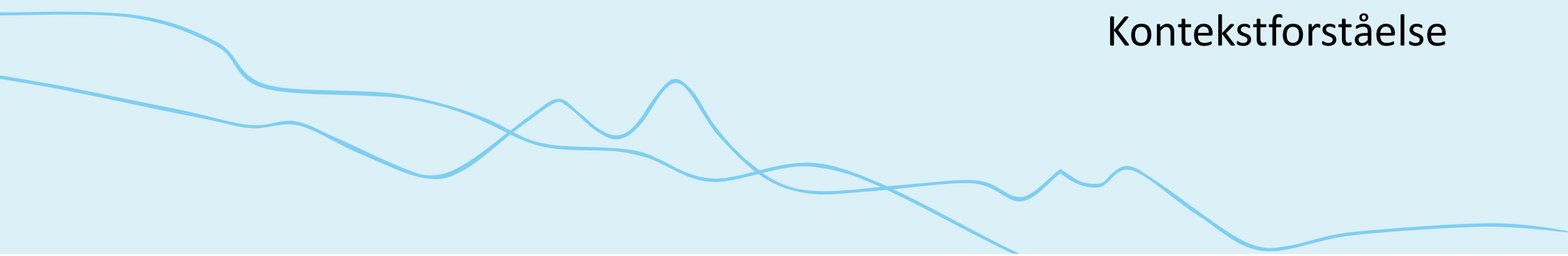
/ språk

Latens

Verbal forståelse

Problemløsning

Kontekstforståelse

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)

§ 9-2. Virkeområde

Reglene i kapitlet her gjelder bruk av tvang og makt som ledd i tjenester etter [§ 3-2](#) nr. 6 bokstavene a til c og [§ 3-6](#) første ledd nr. 2 til personer med psykisk utviklingshemning.

Har han nok tjenester?
Hva er innholdet i hverdagen?
Hvordan er samhandlingen til personalet?
Hvor mange? Til hvilke tidspunkt? Til hva?
Hva slags kompetanse?
Hva er forsøkt av andre løsninger?
Hva mener nærmeste pårørende?
Har spesialisthelsetjenesten utredet og bistått?

(F70-F79) Psykisk utviklingshemming

Tilstand av forsinket eller mangelfull utvikling av evner og funksjonsnivå, som spesielt er kjennetegnet ved hemming av ferdigheter som manifesterer seg i utkognitive, språklige, motoriske og sosiale. Utviklingshemming kan forekomme med eller uten andre psykiske og somatiske lidelser.

Graden av psykisk utviklingshemming blir vanligvis vurdert ut fra standardiserte intelligensprøver. Disse kan suppleres med skalaer som måler sosial tilpasning i utviklingshemming. Diagnosen avhenger også av en samlet vurdering av de intellektuelle ferdighetene, bedømt av en erfaren kliniker.

Intellektuelle ferdigheter og sosial tilpasning kan endres over tid. Selv om de er dårlige, kan de bedres ved trening og rehabilitering. Diagnosen skal baseres på

Følgende underklassifisering på fjerdetegnsnivå skal brukes sammen med diagnosene F70-F79 for å identifisere graden av atferdsproblemer:

.0 Ingen eller minimale atferdsproblemer

.1 Betydelige atferdsproblemer som krever oppmerksomhet eller behandling

.8 Andre spesifiserte atferdsproblemer

.9 Uten beskrivelse av atferdsproblemer

Tilstander som opptrer sammen med psykisk utviklingshemming, som autisme, andre utviklingsforstyrrelser eller alvorlige fysiske handikap, skal i tillegg kodet

F70 Lett psykisk utviklingshemming

IQ anslagsvis mellom 50 og 69 (hos voksne, mental alder fra 9 til under 12 år), fører vanligvis til lærevansker i skolen. Mange voksne er i stand til

Inkl: «feeble-mindedness» (evneveikhet)
mild psykisk utviklingshemming

F71 Moderat psykisk utviklingshemming

IQ anslagsvis mellom 35 og 49 (hos voksne, mental alder fra 6 til under 9 år), fører vanligvis til markert utviklingshemming i barndommen, men seg selv, oppnå adekvat kommunikasjon og noen skoleferdigheter. Voksne vil trenge varierende grad av støtte for å kunne leve og arbeide ute i sa

Inkl: moderat mental retardasjon

F72 Alvorlig psykisk utviklingshemming

IQ anslagsvis mellom 20 og 34 (hos voksne, mental alder fra 3 til under 6 år), fører vanligvis til kontinuerlig omsorgsbehov.

Inkl: alvorlig mental retardasjon

F73 Dyp psykisk utviklingshemming

IQ under 20 (hos voksne, mental alder under 3 år), fører til alvorlige begrensninger av egenomsorg, kontinens, kommunikasjon og bevegelighet.

Inkl: dyp mental retardasjon

21.3.5.3.3 *Beslutningskompetanse der personen på grunn av genetiske forhold ikke makter å kontrollere egen atferd*

Ved enkelte såkalte atferdsfenotyper kan genetiske forhold gjøre det umulig for personen å kontrollere egen atferd. I slike tilfeller kan vedkommende ikke bare «ta seg sammen» eller få behandling for sitt problem. Er tiltak nødvendig for å verne mot alvorlig helseskade, i verste fall tap av liv, trengs det ofte helt spesielle løsninger. Tilstandene – som er svært sjeldne – kan være knyttet til kognitiv svikt og manglende beslutningskompetanse, men det er langt fra alltid tilfelle. To tilstander framstår som særlig aktuelle for utvalget.

Personer som har Prader Willi syndrom kjenner liten eller ingen metthetsfølelse, og det vil ofte

tak for å unngå at personer skader seg selv i situasjoner som nevnt, i verste fall med døden til følge. Å hevde at nødretten skal kunne brukes som et permanent grunnlag i slike tilfeller er juridisk uforvarselig både etter tradisjonell norsk rett og menneskerettighetene. Utvalget lyktes ikke i å komme i kontakt med CRPD-komiteen om disse spesielt utfordrende spørsmålene.

Særbestemmelser for enkelte, små diagnosegrupper er lite ønskelig, selv om det nok kan være forsvarlig menneskerettslig i spesielle tilfeller. Utvalget har imidlertid vurdert at en slik løsning kan unngås gjennom å åpne for at personer med atferdsfenotyper som gjør det umulig å kontrollere atferden, kan få forhåndssamtykke til tvang, se nærmere omtale i punkt 25.5.8.

Hvorfor godtar vi tvangsbehandling av mennesker med utviklingshemming?

DEBATT: Hvordan ville det ha vært om en psykiatrisk diagnose var et

Artikkel 5

Likhet og ikke-diskriminering

1. Partene erkjenner at alle er like for og etter loven, og har rett til den samme beskyttelse og den samme fordel av loven, uansett form for diskriminering,
2. Partene skal forby enhver form for diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne og sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne lik og effektiv rettslig beskyttelse mot diskriminering, uansett grunn.
3. Med sikte på å fremme likhet og avskaffe diskriminering skal partene treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre en rimelig tilrettelegging.
4. Særlige tiltak som er nødvendige for å framskynde eller oppnå faktisk likhet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, anses som diskriminering etter denne konvensjon.

- Fravær av beslutningskompetanse
- Tilstedeværelse av antatt samtykke

Med tvang i loven her menes

1. overvinne av motstand med virkemidler som går ut over det som er vanlig akseptert i samhandling mellom mennesker, eller
2. omgåelse av motstand ved at vesentlig informasjon om tiltaket bevisst blir holdt skjult for personen

Utviklingshemming-diagnosen fjernes

Motstandstilfellene defineres som bruk av tvang

Forhåndssamtykke får en framskutt plass

Barn med utviklingshemming ingen særregler

Bedre rettsikkerhet rundt de mest inngripende tiltakene

Vil dette bety at kommunen kan ha kameraovervåking, alarmer og låste kjøleskap så lenge personen ikke viser motstand?

«Uansett motstand»

Boks 18.1 Tvangsbegrepet

- Utvalget anbefaler å definere tvang som overvinning av motstand, som er en snever tvangsdefinisjon. Dette vil:
 - gi personer som ikke er beslutningskompetente, men heller ikke viser motstand, lettere tilgang til hjelp
 - konsentrere kontrollressursene om de mest alvorlige sakene
- Likestilt med tvang er «objektivt betydelig inngripende» tiltak overfor personer med store formidlingsvansker.

18.1 Tvangsbegrepets funksjon i dagens helselovgivning

18.1.1 Innledning

For spørsmålet om når det kan ytes helse- og omsorgstjenester uten samtykke eller mot perse-

terskel må ses i lys av at overtredelse kan utløse straffansvar.

Koblingen mellom helserett og strafferett er blitt svekket, særlig de siste 20–25 år. Drivkraften bak denne utviklingen har vært den stadig økende utviklingen av særlige rettsregler om bruk av ulike inngrep i helse- og omsorgstjenesten. Prose-dyrereglene som er etablert rundt disse tiltakene, har gjort at feltet i dag blir beskrevet som en forvaltningsrettslig disiplin, med sterke innslag av menneskerettslige synsmåter.

Innenfor en slik ramme får tvangsbegrepet en ganske annen funksjon. I moderne helselovgivning blir «tvang» gjerne brukt som et stikkord for typer av samhandling mellom personen og tjenesteapparatet som – av ulike grunner – må innhegnes av særlige rettssikkerhetsgarantier. Det kan imidlertid ikke spores noen enhetlig begrepsbruk. Det er altså ikke tale om ett tvangsbegrep, men om flere ulike.² Vi kan gjenfinne tre hovedformer som hver for seg har ulikt fokus og rekkevidde:

1. Tvang som overvinning av motstand. Fokus er her rettet mot personens subjektive holdning

Takk for meg!